Reflectiewaaier helpt kinderbegeleiders werken aan meertaligheid

Hoe kaart je bij ouders die geen Nederlands praten aan dat hun kind luizen heeft? Met zulke vragen worstelen onthaalouders en kinderbegeleiders in onze meertalige samenleving. De *Reflectiewaaier* helpt hen antwoorden daarop te vinden.

TEKST
JAN DE METS
FOTO'S
CAROLINE BOUDRY

Wil je met (meertalige) collega's bespreken hoe je in de opvang met thuistalen omgaat? Of wil je ideeën voor rijke talige interacties met kinderen die thuis geen Nederlands horen? De net verschenen *Reflectiewaaier* van VBJK biedt reflectie-instrumenten om tot een *talenbeleid* te komen. De *Reflectiewaaier* is uitgewerkt voor ondersteuners en opleiders van kinderopvangteams en onthaalouders.

Bij naar schatting een op de drie pasgeboren kinderen in Vlaanderen spreekt de moeder immers een andere taal dan het Nederlands, zo leren ons de cijfers van agentschap Opgroeien. Vermoedelijk ligt dat aantal nog hoger in de grootsteden. Die vaststellingen waren de aanleiding voor de ontwikkeling van de *Reflectiewaaier*. Basisvoorzieningen zoals kinderopvang zijn vaak de eerste plek waar die kinderen met het Nederlands – en met andere talen – in aanraking komen. Die grote diversiteit aan talen zorgt ook voor – weliswaar boeiende – uitdagingen: in sommige locaties zijn meer dan 25 verschillende thuistalen aanwezig.

Ondersteuners merkten dat veel kinderbegeleiders 'hun buikgevoel volgden' in de omgang met meertalige ouders en kinderen. Er was nood aan behapbare kennis, goede praktijkvoorbeelden en reflectie-instrumenten om het talenbeleid van de voorzieningen vorm te geven. In het Pro-M-project bekeken de KU Leuven, UGent en VUB samen hoe ze de sector konden ondersteunen. Daaruit ontstond de *Reflectiewaaier*.

Centraal in de *Reflectiewaaier* staat dat we een beleid nodig hebben dat nadenkt over omgaan met meertaligheid bij zowel kinderen, de gezinnen als het hele team. Er is niet één beste manier om met meertaligheid om te gaan. Zoek daarom samen met de gezinnen hoe je die talige opvoeding vorm kan geven. Zet in op rijke talige interacties bij alle kinderen, of ze nu in een meertalig gezin opgroeien of niet. Ga daarover regelmatig met collega's in gesprek. Breng de – soms niet uitgesproken – overtuigingen naar voren en reflecteer erover. Probeer kleine zaken in de praktijk uit. Als opvang zet je zo in op sterke pedagogische kwaliteit voor iedereen.

Reflectie-oefeningen uitgetest

Brecht Peleman (UGent) en Hester Hulpia (VBJK) werkten voor de reflectievragen en -instrumenten

in de *Reflectiewaaier* intensief samen met ondersteuners en coördinatoren van kinderopvanginitiatieven. *Kindertijd* spreekt met Axelle Vanhee (Kikker 7, Torhout) en Sylvie De Buyser (De Speelboom, Torhout). Zij testten de *Reflectiewaaier* mee uit.

Hoe gingen jullie vroeger om met meertalige gezinnen?

Axelle: 'Vrij simpel, we dáchten dat we goed bezig waren. We hadden het idee dat hier in West-Vlaanderen meertaligheid minder speelt, dat dat vooral een uitdaging is voor de grootsteden. Maar toen we het aantal ouders met een meertalige achtergrond telden – een van de reflectievragen uit de *Reflectiewaaier* – schrokken we wel. In onze vestiging in Knokke, een plek die je niet direct met meertaligheid associeert, telden we een twintigtal verschillende talen. Daarenboven gingen we er allemaal verschillend mee om. Er zat geen lijn in wat we deden. Zo waren sommige collega's onzeker om met een meertalige ouder in gesprek te gaan. We wisten niet zoveel over meertalige kinderen en ouders.'

Sylvie: 'Ik werkte in Oostende toen ik in de testfase instapte. Ook wij dachten dat we goed omgingen met meertaligheid. Zo prijkt in de inkomhal het woord *welkom* in diverse talen. Maar ook bij ons zocht de ene begeleider naar manieren om met alle gezinnen echt in gesprek te gaan, terwijl de andere vond dat de ouders maar Nederlands moesten leren: "Ik heb een foto getoond van een luier en een fles, nu moeten ze 't maar snappen". We hadden dus geen onderbouwd beleid. Dat betekende dat we niet altijd verbinding hadden met die ouders.'

De *Reflectiewaaier* geeft je verschillende ingangen om met meertaligheid om te gaan. Welke kozen jullie?

Axelle: 'Wij reflecteerden en discussieerden over eigen en gemeenschappelijke overtuigingen rond meertaligheid, aan de hand van de opdracht: hoe ziet het taalbeleid in onze voorzieningen eruit? We kozen ook voor het stellingenspel dat feiten en mythes omtrent meertaligheid aanbiedt. Op basis daarvan reflecteerden we over wat elke voorziening precies nodig heeft. Zo stootten we op een paar problemen. We hebben bijvoorbeeld een telefooncentrale waarbij je moet doorklikken als je een bepaalde vestiging wil bereiken. En we merkten dat sommige ouders nooit bij de juiste

→

TOOL VOOR ONDERSTEUNERS

De *Reflectiewaaier* biedt instrumenten om de reflectie over meertaligheid in de kinderopvang aan te wakkeren. Hij is geschreven voor ondersteuners (zoals pedagogisch coaches en begeleiders, coördinatoren, verantwoordelijken met een pedagogische functie), lesgevers en docenten (7e jaar Kinderzorg, bacheloropleiding PJK) en vormingsmedewerkers. De *Reflectiewaaier* geeft basiskennis mee over professioneel handelen in een meertalige context. Hij reikt ook reflectietools aan waaruit je kan kiezen: kenniskaarten, cases, vignetten en linken naar videofragmenten. Ondersteuners van groeps- en gezinsopvang hebben de *Reflectiewaaier* in een pilootfase getest. Daardoor zijn de beschreven situaties uit het leven gegrepen.

Hester Hulpia en Brecht Peleman, *Reflectiewaaier. Omgaan met meertaligheid in de kinderopvang (0-3 jaar). Tool voor ondersteuners*, VBJK, 2022.

reflectiewaaier.vbjk.be

vestiging terechtkwamen. Ze hebben verkeerd gedrukt, denk je dan. Maar het was eigenlijk de taalbarrière die voor de verwarring zorgde. Ook het woord *respijtdagen*, het aantal dagen dat je zonder bij te betalen mag afwijken van je opvangplan, was voor bepaalde ouders niet duidelijk. Met de richtvragen die de *Reflectiewaaier* ons aanreikt, gingen we met het team in gesprek. Die vragen verplichtten ons om stil te staan bij misverstanden in de communicatie.'

Sylvie: 'Ik koos er als ondersteuner voor om met de collega's te reflecteren over meertaligheid vanuit het pedagogisch raamwerk en het zelfevaluatie-instrument MeMoQ. Bij de bespreking van Dimensie 1: *welbevinden* kwamen de verhalen al los. De klik kwam toen een collega met Armeense roots in het team vertelde hoe moeilijk het voor haar was toen ze op haar twaalfde hier kwam wonen. Ze vertelde wat het met je doet als je de taal niet begrijpt of spreekt. Ze voelde zich enorm alleen en ook een beetje paranoïde, want ze dacht voortdurend: "Ze zijn over mij bezig!" Toen beseften de collega's dat ze daar nooit bij hadden stilgestaan. Ze praten op een snelle manier in het West-Vlaams, met zelfs vervoegingen van woorden als *ja* en *nee*. Dat zorgt niet echt voor een verbindende communicatie met meertalige ouders.'

Welke impulsen of acties kwamen er uit de reflectie-oefeningen?

Axelle: 'We hebben een *thuistaallijst* opgesteld. Die bevat woorden en zinnen die we doorheen de dag vaak tegen de kinderen zeggen: *goedemorgen*, *heb je goed geslapen*, *ik ga je neusje kuisen*. We vroegen ouders deze zinnetjes te vertalen. Voor de kinderbegeleiders was dit een laagdrempelige manier om met meertalige ouders in gesprek te gaan. De lijst bevat de gewone en de fonetische schrijfwijze. Een vijftiental zinnen hangt aan de deur en dan piepen de collega's er even naar wanneer ze die nodig hebben. We hebben ook 25 verteltassen gemaakt rond verschillende thema's. De ouders krijgen de kans om die tassen in te kijken of mee te nemen, zodat ze weten wat er allemaal leeft in onze opvang. Dat leidt tot uitvoerieger gesprekken met de ouders.'

Sylvie: 'Ik zet sterk in op beleving en nadenken: hoe beleef je de omgang met mensen die een andere taal spreken? Wat betekent dat voor jouw omgang met ouders en kinderen? Ik reik de kinderbegeleiders dan verschillende brillen aan waardoor ze situaties leren bekijken vanuit het oogpunt van het kind, de ouders en de begeleider.'

Waaraan merk je dat de begeleiders nu anders omgaan met die meertalige situaties?

Sylvie: 'Vroeger hing er een soort beladenheid: ai, een anderstalige ouder. Nu schieten de collega's direct in actie. We hebben een mama die Koerdisch spreekt, een taal die niemand van de begeleiders machtig is. De reflex is nu oplossingsgericht: we vertalen via *Google Translate* we vragen aan de mama of dat oké is en of ze ons wil helpen. En dan doet iedereen dat op dezelfde manier, wat de verbinding tussen kinderbegeleiders en ouders en het welkomgevoel versterkt.'

Axelle: ‘Ook bij ons is de verbinding met meertalige gezinnen versterkt. Het mooiste signaal is dat ouders binnenkomen en spontaan beginnen te vertellen, en dat de collega’s daar blij mee zijn en het gesprek mee aangaan. Het respect voor en de interactie met de ouders is het mooiste resultaat van reflecteren op basis van de suggesties in de *Reflectiewaaier*.’

Sylvie: ‘De veranderingen zitten soms in kleine dingen: ik zie een ouder en een kinderbegeleider lachen, dus die snappen elkaars humor nu wél. Vroeger dachten we dat sommige ouders niet geïnteresseerd waren in het kerstfeest. Bleek dat ze gewoon de informatie die we hen per brief hadden bezorgd, niet begrepen. Nu leggen we het desnoods met handen en voeten uit. Daardoor komen er meer ouders op de feestjes, en dat is uiteraard heel tof. Je komt plots ook veel meer te weten over de ouders. Ik hoorde onlangs van een kinderbegeleider: “Zeg, weet je wat die mama doet in haar vrije tijd? En welk diploma zij heeft?” Uiteindelijk gaat het erom de dialoog met de ouders aan te gaan.’

Zijn de oorspronkelijke overtuigingen dan wat gekanteld?

Sylvie: ‘We weten nu beter wat meertaligheid doet in de hoofden van de kinderen. En de begeleiders gaan nu ook veel normaler om met meertalige situaties: “Dat jongetje heeft het wat moeilijk, misschien helpt het als we troostwoorden in zijn taal gebruiken”. Het idee is ingesijpeld dat dit gewoon bij onze werking hoort. We zien samen beter in dat elk kind en elke ouder een eigen aanpak nodig hebben.’

‘We gaan nu veel sneller in gesprek met meertalige ouders’

Axelle: ‘Bij een kind dat moeilijk kon inslapen, merkte een begeleider op dat de mama soms zong of zoemde om haar kindje in slaap te wiegen. Bleek dat het een wiegelied in haar taal was. We hebben aan de mama gevraagd om het ons te leren. Nu zingen we dat lied ook. Het kind wordt daar rustig van en valt in slaap. Dat soort simpele zaken maakt het verschil. De dialoog aangaan, gaat dus ook over samen gevoelige en onzekere zaken bespreken, waar we samen met de ouders een oplossing voor zoeken. Je merkt dat door onze betere relatie met meertalige ouders, kinderen ook blijer zijn, zoals tijdens de breng- en haalmomenten. Daar begint vertrouwen overbrengen.’

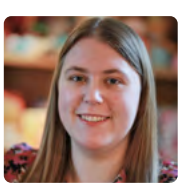
MEMOQ?

Het zelfevaluatie-instrument MeMoQ bevat 6 dimensies: *welbevinden, betrokkenheid, gezinnen en diversiteit, emotionele en educatieve ondersteuning, omgeving*.

kindengezin.be/memoq/download/default.jsp

SYLVIE DE BUYSER
Verantwoordelijke kinderopvang
De Speelboom in Oostende
en stafmedewerker pedagogiek

AXELLE VANHEE
Eerste aanspreekpunt Kikker 7, Torhout
(Stann bv Groepsopvang De Kikker)
en medeverantwoordelijke TOE-Maatje
(Thuis in Opvoeding en Expertise in de kinderopvang
en school op Maat).

WEBINAR *REFLECTIEWAAIER*

VBJK plant een webinar over de *Reflectiewaaier* op **maandag 21 februari**. Dat is nadien ook te bekijken via reflectiewaaier.vbjk.be. Hou zeker ook de VBJK-facebookpagina in het oog.